JULIANE KOKOTT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2019. július 11.[1]

C-355/18–C-357/18. és C-479/18. sz. egyesített ügyek

Barbara Rust-Hackner (C-355/18)
Christian Gmoser (C-356/18)
Bettina Plackner (C-357/18)
kontra
Nürnberger Versicherung Aktiengesellschaft Österreich
(a Landesgericht Salzburg [regionális bíróság, Ausztria] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)
és
KL,
LK,
MJ,
NI
kontra
UNIQA Österreich Versicherungen,
Allianz Elementar Lebensversicherungs-Aktiengesellschaft,
DONAU Versicherung AG Vienna Insurance Group (C-479/18)

(a Bezirksgerichts für Handelssachen Wien [bécsi központi kerületi kereskedelmi bíróság, Ausztria] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal iránti kérelem – Közvetlen életbiztosítási tevékenység – 90/619/EGK irányelv, 92/96/EGK irányelv, 2002/83/EK irányelv és 2009/138/EK irányelv – Elállási jog – Az e jog gyakorlásának feltételeiről való elmulasztott vagy hibás tájékoztatás – Az elállási jog megszűnése – Az elállás jogkövetkezményei”

I. Bevezetés

1. Milyen körülmények között és mennyi ideig állhat el a biztosított az életbiztosítási szerződéstől az elállásra vonatkozó elmulasztott vagy hibás tájékoztatásra való hivatkozással?

2. A biztosítási irányelvek vonatkozó rendelkezései szerint a biztosítottat megilleti az a jog, hogy a szerződés megkötését követő rövid határidőn belül elálljon az életbiztosítási szerződéstől. A biztosítónak e tekintetben a szerződéskötés során gondoskodnia kell az e jogról való megfelelő tájékoztatásról.

1 Eredeti nyelv: német.

3. A két osztrák bíróság négy előzetes döntéshozatal iránti kérelmén alapuló jelen ügyekben a Bíróságnak lényegében azt kell tisztáznia, hogy milyen esetekben veszti ugyanúgy célját a nem szabályszerű tájékoztatás, mint az elmulasztott tájékoztatás. Ilyen esetekre azon kérdés tisztázását kérik továbbá a Bíróságtól, hogy mennyi ideig maradhat fenn a biztosított elállási joga. Amennyiben a rendkívül késői elállás az uniós jog szerint megengedett, vagy akár szükséges, végül az elállási nyilatkozat jogkövetkezményeinek szabályozását szolgáló uniós jogi rendelkezésekre vonatkozó kérdést terjesztenek elő.

II. Jogi háttér

A. Az uniós jog

4. Mivel az alapeljárás tárgyát képező életbiztosítási szerződéseket különböző időpontokban kötötték, különböző irányelvek rendelkezéseit kell alkalmazni és értelmezni: míg a C-355/18., a C-356/18. és a C-357/18. sz. ügyekben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket, valamint a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdést a második[2] és a harmadik[3] életbiztosítási irányelv[4] alapján kell vizsgálni, a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett többi kérdés tekintetében ezenfelül a következő 2002/83 irányelv[5] és 2009/138 irányelv[6] releváns. Az irányelvek értelmezendő rendelkezései közötti tartalmi egyezés alapján azonban ebből nem adódnak különbségek.

5. A második életbiztosítási irányelv 15. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezett.

„A tagállamok biztosítják, hogy a szerződők, akik egyéni életbiztosítási szerződést kötnek, a szerződés megkötéséről szóló tájékoztatás kézhezvételétől számított 14 és 30 nap közötti határidőt kapjanak a szerződéstől való elállásra.

Ha a szerződők az elállásról értesítést küldenek, az azzal a jogkövetkezménnyel jár, hogy mentesülnek a szerződésből származó minden jövőbeni kötelezettség alól.

Az elállás egyéb jogkövetkezményeit és feltételeit, különös tekintettel arra a módra, ahogyan a szerződőt a szerződés megkötéséről értesítik, a szerződésre […] alkalmazandó jog írja elő.”[nem hivatalos fordítás]

A 2002/83 irányelv 35. cikkének (1) bekezdése és a „Szolvencia II” irányelv 186. cikkének (1) bekezdése messzemenően megfelel e rendelkezésnek.

2 A közvetlen életbiztosítási tevékenységre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról és a 79/267/EGK, illetve a 90/619/EGK irányelv módosításáról szóló, 1992. november 10-i 92/96/EGK harmadik tanácsi irányelvvel (HL 1992. L 360., 1. o.) módosított, a közvetlen életbiztosítási tevékenységekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról, a szolgáltatásnyújtás szabadságának tényleges gyakorlását elősegítő rendelkezések megállapításáról, valamint a 79/267/EGK irányelv módosításáról szóló, 1990. november 8-i 90/619/EGK második tanácsi irányelv (HL 1990. L 330., 50. o.).

3 A közvetlen életbiztosítási tevékenységre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról és a 79/267/EGK, illetve a 90/619/EGK irányelv módosításáról szóló, 1992. november 10-i 92/96/EGK harmadik tanácsi irányelv (HL 1992. L 360., 1. o.) (a továbbiakban: harmadik életbiztosítási irányelv).

4 Amennyiben a továbbiakban a 90/619 irányelv rendelkezéseinek a 92/96 irányelvvel módosított változatára hivatkozom, e rendelkezéseket a „második életbiztosítási irányelv” rendelkezéseiként jelölöm meg.

5 Az életbiztosításról szóló, 2002. november 5-i 2002/83/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2002. L 345., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 6. kötet, 3. o.).

6 A biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyakorlásáról (Szolvencia II) szóló, 2009. november 25-i 2009/138/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2009. L 335., 1. o.; helyesbítések: HL 2014. L 219., 66. o.; HL 2016. L 319., 68. o.; HL 2017. L 266., 22. o.) (a továbbiakban: „Szolvencia II” irányelv). Amennyiben a továbbiakban – különbségtétel nélkül – a második életbiztosítási irányelvre, a harmadik életbiztosítási irányelvre, a 2002/83 irányelvre és a „Szolvencia II” irányelvre kell hivatkozni, ezeket az irányelveket együttesen „biztosítási irányelveknek” nevezem.

6. A harmadik életbiztosítási irányelv 31. cikkének (1) és (4) bekezdése a következőképpen rendelkezett:

„(1) A biztosítási szerződés megkötése előtt legalább a II. melléklet A. pontjában felsorolt információkat közölni kell a biztosítottal.

[…]

(4) A kötelezettségvállalás szerinti tagállam határozza meg az e cikk és a II. melléklet végrehajtásának részletes szabályait.”[nem hivatalos fordítás]

A 2002/83 irányelv 36. cikkének (1) bekezdése és a „Szolvencia II” irányelv 185. cikke megfelelő rendelkezéseket tartalmaz.

7. A harmadik életbiztosítási irányelv II. melléklete („A biztosítottak tájékoztatása”[nem hivatalos fordítás]) az A. pontban felsorolta azokat az információkat, amelyeket a biztosítottal a szerződés megkötése előtt közölni kellett.[7] A melléklet második mondata szerint „a [közlendő] tájékoztatást világosan és pontosan, írásban, a kötelezettségvállalás szerinti tagállam hivatalos nyelvén kell megadni” [nem hivatalos fordítás].[8] Az A. pont a.13. alpontja szerint ezen információk körébe tartozik „az elállási jog gyakorlásának módja”[nem hivatalos fordítás].[9]

B. A nemzeti jog

8. Az osztrák Versicherungsvertragsgesetz (a biztosítási szerződésekről szóló törvény, a továbbiakban: VersVG) 165a. §-ának a C-356/18. és a C-357/18. sz. ügyek alapeljárására, valamint a C-479/18. sz. ügy A és B alapeljárására alkalmazandó változatának[10] szövege a következő volt:

„(1) A biztosított jogosult a szerződés létrejöttét követő két héten belül a szerződéstől elállni. Ha a biztosító ideiglenes fedezetet nyújtott, ezért az e fedezet időtartamának megfelelő biztosítási díj illeti meg.

(2) Ha a biztosító nem tett eleget a címének közlésére vonatkozó kötelezettségnek (a VAG 9a. §-a (1) bekezdésének 1. pontja), az (1) bekezdés szerinti elállási határidő nem kezdődik meg, amíg a biztosított tudomást nem szerez e címről.

(3) Az előző bekezdések nem alkalmazhatók csoportbiztosítási szerződésekre és a legfeljebb hat hónapos futamidejű szerződésekre.”

9. A VersVG 165a. §-ának a C-355/18. sz. ügy alapeljárására, valamint a C-479/18. sz. ügy C alapeljárására alkalmazandó változata[11] meghosszabbította az (1) bekezdésben megjelölt határidőt 30 napra. A VersVG 165a. §-ának a C-479/18. sz. ügy D alapeljárására alkalmazandó változata egy újonnan beiktatott (2a) bekezdést[12] tartalmaz, amelynek szövege a következő:

„(2a) Ha a biztosított fogyasztó (a KSchG [fogyasztóvédelmi törvény] 1. §-a (1) bekezdésének 2. pontja), az (1) és (2) bekezdés szerinti elállási határidő csak akkor kezdődik meg, ha a biztosított ezen elállási jogról is tájékoztatást kapott.”

7 Lásd a 2002/83 irányelv III. mellékletének A. pontját és a „Szolvencia II” irányelv 185. cikkét is.

8 Lásd a 2002/83 irányelv III. mellékletének A. pontját és a „Szolvencia II” irányelv 185. cikkének (6) bekezdését is.

9 Lásd a 2002/83 irányelv III. melléklete A. pontjának a.13. alpontját és a „Szolvencia II” irányelv 185. cikke (3) bekezdésének j) pontját is.

10 BGBl. I., 6/1997. sz.

11 BGBl. I., 95/2006. sz.

12 BGBl. I., 34/2012. sz.

10. Az osztrák Versicherungsaufsichtsgesetz (a biztosításfelügyeletről szóló törvény, a továbbiakban: VAG) 9a. §-a (1) bekezdésének az alapeljárások szempontjából releváns változatainak (BGBl., 447/1996. sz. és BGBl. I., 34/2015. sz.) szövege kivonatosan a következő volt:

„(1) Belföldi kockázatra vonatkozó biztosítási szerződés megkötésekor szerződéses nyilatkozatának megtétele előtt a biztosítottat írásban tájékoztatni kell

[…]

6. azon körülményekről, amelyek mellett a biztosított elállhat a biztosítási szerződés megkötésétől vagy magától a szerződéstől.”

III. A tényállás és az alapeljárás

11. Valamennyi alapeljárás tárgyát természetes személyeknek az összes megfizetett, tőkésített kamatokat magában foglaló biztosítási díj visszafizetésével kapcsolatos követelései képezik, amelyeket e személyek mint biztosítottak érvényesítenek az egyes életbiztosítókkal szemben. E követelések olyan elállási nyilatkozatokon alapulnak, amelyeket az érintett biztosítottak jóval a szerződéskötést követően, sőt részben az érintett szerződés felmondását követően tettek (úgynevezett késői elállás).

12. Az alapeljárások felperesei a kérelmük indokolásaként lényegében arra hivatkoznak, hogy az érintett biztosítók egyáltalán nem (a C-479/18. sz. ügy B eljárása) vagy legalábbis hibásan tájékoztatták őket az őket megillető elállási jogról. A tájékoztatás hibás volta abból következik, hogy az az elállási nyilatkozat érvényességét az írásbeli forma betartásától teszi függővé, míg a nemzeti jog szerint elegendő az alakiságot nélkülöző nyilatkozat. A biztosítottakat ezáltal akadályozták az uniós jog által biztosított elállási joguk gyakorlásában, így az elállás bejelentésére nyitva álló határidő nem kezdődött meg.

13. A pert indító biztosítottak és a perelt biztosítók között vitatott az alapeljárásokban, hogy az elállási jog a gyakorlásának időpontjában már megszűnt-e. A felek nem értenek egyet továbbá abban, hogy a biztosított fizetési igényei a szerződés megszűnésének időpontjában irányadó visszavásárlási értékre korlátozódnak-e, vagy a jogalap nélküli gazdagodás visszatérítésének elve alapján valamennyi nyújtott szolgáltatást vissza kell téríteni.

14. A C-355/18–C-357/18. sz. ügyekben a felperes biztosítottak lényegében arra alapozzák a követeléseiket, hogy jogosultak voltak a késői elállásra, mivel hibásan tájékoztatták őket az elállási nyilatkozat alakjáról. Miután e felperesek kérelmének első fokon helyt adtak, a kérdést előterjesztő Landesgericht Salzburg (salzburgi regionális bíróság, Ausztria) mint fellebbviteli bíróság szükségesnek tartja a biztosítási irányelvek vonatkozó rendelkezéseinek a Bíróság általi értelmezését, mivel kétsége van azt illetően, hogy mennyiben minősül valamely tájékoztatás „hibásnak”, ha az nem eredményezte a biztosított megtévesztését az elállási jogának fennállása tekintetében.

15. A C-355/18. és a C-356/18. sz. ügyekben azután jelentették be a szerződéstől való elállást, hogy az felmondással, illetve visszavásárlással megszűnt. Ezzel szemben a C-357/18. sz. ügyben a vitatott életbiztosítási szerződés az elállási nyilatkozat időpontjában nem minősült megszűntnek korábbi felmondás következtében.

16. A C-479/18. sz. ügyben előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelem indoka négy olyan – a kérdést előterjesztő Bezirksgericht für Handelssachen Wien (bécsi központi kerületi kereskedelmi bíróság, Ausztria) által A–D eljárásoknak nevezett – eljárás, amelyek tárgyát biztosítottaknak az egyes biztosítókkal szemben előterjesztett, életbiztosítási szerződéseknek a jogalap nélküli gazdagodáson

alapuló megszüntetése iránti hasonló keresetei képezik. Ezek a biztosítottak szintén jóval a szerződéskötést követően jelentették be elállásukat hibás, illetve elmulasztott tájékoztatás miatt. A B eljárásban a biztosított a szerződés felmondása és a visszavásárlási érték ezt követő megfizetése után jelentette be elállását a tájékoztatás elmulasztása miatt.

IV. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem és a Bíróság előtti eljárás

17. A C-355/18. és a C-356/18. sz. ügyekben a Landesgericht Salzburg (salzburgi regionális bíróság, Ausztria) előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

1. Úgy kell-e értelmezni a 90/619/EGK irányelvnek (második életbiztosítási irányelv) a 92/96/EGK irányelv 31. cikkével összefüggésben értelmezett, a 92/96/EGK irányelvvel (harmadik életbiztosítási irányelv) módosított 15. cikkének (1) bekezdését, hogy az elállás lehetőségéről szóló tájékoztatásnak arra való hivatkozást is kell tartalmaznia, hogy az elállás nem igényel meghatározott alakiságot?

2. Be lehet-e jelenteni az elállást az elállási jogról való hibás tájékoztatás miatt még az életbiztosítási szerződésnek a biztosított általi felmondás (és visszavásárlás) következtében történő megszűnését követően is?

18. A C-357/18. sz. ügyben a Landesgericht Salzburg (salzburgi regionális bíróság) ezen előzetes döntéshozatalra előterjesztett két kérdés közül csak az elsőt terjesztette elő előzetes döntéshozatal céljából.

19. A Bíróság elnöke a 2018. június 22-i határozatával az írásbeli és a szóbeli szakasz lefolytatása, valamint az ítélethozatal céljából egyesítette a C-355/18., a C-356/18. és a C-357/18. sz. ügyeket.

20. A C-479/18. sz. ügyben a Bezirksgericht für Handelssachen Wien (bécsi központi kerületi kereskedelmi bíróság, Ausztria) felfüggesztette az eljárásokat, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

1. Úgy kell-e értelmezni a 90/619/EGK irányelv 15. cikkének (1) bekezdését és a 92/96/EGK irányelv 31. cikkét, illetve a 2002/83/EK irányelv 35. cikkének (1) bekezdését és 36. cikkének (1) bekezdését, illetve a 2009/138/EK irányelv 185. cikkének (1) bekezdését és 186. cikkének (1) bekezdését, hogy – a szerződéskötés előtt az elállási jogról való hibás tájékoztatás következményeit szabályozó nemzeti rendelkezések hiányában – nem kezdődik meg az elállási jog gyakorlásának határideje, ha a biztosítóintézet azt közli a tájékoztatásban, hogy az elállást írásbeli formában kell gyakorolni, jóllehet az elállás a nemzeti jog szerint alakiságok nélkül lehetséges?

2. (az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén:) Úgy kell-e értelmezni a 90/619/EGK irányelv 15. cikkének (1) bekezdését és a 92/96/EGK irányelv 31. cikkét, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint a szerződéskötés előtt az elállási jogról való elmulasztott vagy hibás tájékoztatás esetén az elállási jog gyakorlásának határideje akkor kezdődik meg, amikor a biztosított – bármilyen módon – tudomást szerzett elállási jogáról?

3. Úgy kell-e értelmezni a 2002/83/EK irányelv 35. cikkének (1) bekezdését és 36. cikkének (1) bekezdését, hogy – a szerződéskötés előtt az elállási jogról való elmulasztott vagy hibás tájékoztatás következményeit szabályozó nemzeti rendelkezések hiányában – a biztosított szerződéstől való elálláshoz való joga legkésőbb azt követően megszűnik, hogy a szerződés általa történő felmondása miatt megfizették számára a visszavásárlási értéket, és a másik szerződő fél ezáltal teljeskörűen teljesítette a szerződésből eredő kötelezettségeket?

4. (az első kérdésre adandó igenlő és/vagy a harmadik kérdésre adandó nemleges válasz esetén:) Úgy kell-e értelmezni a 90/619/EGK irányelv 15. cikkének (1) bekezdését, illetve a 2002/83/EK irányelv 35. cikkének (1) bekezdését, illetve a 2009/138/EK irányelv 186. cikkének (1) bekezdését, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint elállási jogának gyakorlása esetén a biztosított számára a visszavásárlási értéket (a biztosításnak a biztosítási matematika elismert szabályai szerint kiszámított jelenértékét) kell megtéríteni?

5. (abban az esetben, ha a negyedik kérdéssel foglalkozni kellett, és arra igenlő választ kellett adni:) Úgy kell-e értelmezni a 90/619/EGK irányelv 15. cikkének (1) bekezdését, illetve a 2002/83/EK irányelv 35. cikkének (1) bekezdését, illetve a 2009/138/EK irányelv 186. cikkének (1) bekezdését, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint az elállási jog gyakorlása esetén a visszatérített biztosítási díjak utáni átalánykamat megfizetésére való jogosultság elévülés miatt a keresetindítást megelőző utolsó hároméves időszakra eső kamathányadra korlátozható?

21. A Bíróság a 2019. február 26-i határozatával az írásbeli és a szóbeli szakasz lefolytatása, valamint az ítélethozatal céljából egyesítette a C-479/18. sz. ügyet, valamint a C-355/18., C-356/18. és C-357/18. sz. egyesített ügyeket.

22. A Bíróság előtt folyamatban lévő előzetes döntéshozatali eljárásokban az alapeljárásokban részt vevő felek, az Osztrák Köztársaság, a Cseh Köztársaság, Olaszország és az Európai Bizottság terjesztett elő írásbeli észrevételeket. A C-479/18. sz. ügy C alapeljárásának felperese, Olaszország és a Cseh Köztársaság kivételével ugyanezek a felek képviseltették magukat a 2019. április 11-i tárgyaláson is.

V. A Bíróság hatásköréről és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatóságáról (a C-355/18., a C-356/18. és a C-357/18. sz. ügyek)

A. A Bíróság hatásköréről

23. A nemzeti jognak az elállásra vonatkozó tájékoztatás megítélése szempontjából irányadó voltára való hivatkozással a C-355/18., a C-356/18. és a C-357/18. sz. ügyben a felperes biztosítottak vitatják a Bíróságnak az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolása tekintetében fennálló hatáskörét.

24. Az elállási jogra vonatkozó tájékoztatás szabályszerű jellegét az egyedi ügyben elsődlegesen valóban az alkalmazandó nemzeti jog szerint kell megítélni.[13] Ez először is abból következik, hogy a harmadik életbiztosítási irányelv 31. cikkének (4) bekezdése, a 2002/83 irányelv 36. cikkének (4) bekezdése, illetve a „Szolvencia II” irányelv 185. cikkének (8) bekezdése szerint a tagállamok határozzák meg az uniós jog által előírt tájékoztatás végrehajtásának részletes szabályait. A tájékoztatás tárgyát képezi többek között „az elállási jog gyakorlásának módja”, amelyet másfelől – a második életbiztosítási irányelv 15. cikke (1) bekezdésének harmadik albekezdése, a 2002/83 irányelv 35. cikke (1) bekezdésének harmadik albekezdése, illetve a „Szolvencia II” irányelv 186. cikke (1) bekezdésének harmadik albekezdése szerint – szintén a tagállamoknak kell meghatározniuk.

25. Ennek megfelelően a jelen ügyben főszabály szerint a kérdést előterjesztő bíróságok feladata annak meghatározása, hogy ellentétes-e a nemzeti joggal az elállásra vonatkozó tájékoztatásban szereplő olyan hivatkozás, amely szerint az elállási nyilatkozat érvényességéhez meghatározott alakiság betartása szükséges.

13 Lásd többek között: a 2013. december 19-i Endress ítélet (C-209/12, EU:C:2013:864, 20. pont), amelyben a Bíróság a tényállásnak a kérdést előterjesztő bíróság általi ismertetésére való hivatkozással leszögezte, hogy abból a feltételezésből kell kiindulnia, hogy az érintett biztosítottat nem vagy legalábbis nem elégségesen tájékoztatták.

26. A tagállamoknak azonban az ilyen végrehajtási rendelkezések elfogadása során gondoskodniuk kell arról, hogy „[az életbiztosítási irányelvek] hatékony érvényesülése – ezen irányelvek célkitűzésének figyelembevétele mellett – biztosított legyen”.[14] E tekintetben a Bíróság feladata, hogy a tagállamok szabályozási jogkörének ezen általános korlátjának betartását felülvizsgálja.

27. Ezenfelül a kérdést előterjesztő bíróság a C-355/18., a C-356/18. és a C-357/18. sz. ügyben végső soron azt szeretné megtudni, milyen előírások állapíthatók meg az irányelvek idézett rendelkezéseiből az elállási nyilatkozat alakisága és az erre vonatkozó tájékoztatás tekintetében.

28. Ezáltal nem áll fenn kétség a Bíróságnak a C-355/18., a C-356/18. és a C-357/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására vonatkozó hatáskörét illetően.

B. A jogi háttér megfelelő ismertetéséről

29. Egyebekben a nemzeti jog vonatkozó rendelkezéseinek a C-355/18., a C-356/18. és a C-357/18. sz. ügyek előzetes döntéshozatalra utaló határozataiban történő hiányos ismertetését kifogásolják, aminek alapján e határozatok elfogadhatatlanként történő elutasítását kérelmezik.

30. A felperes biztosítottak ezen érve éppen az ugyanezen felek által hangsúlyozott, a Bíróság és a kérdést előterjesztő bíróságok között fennálló hatáskörmegosztásra tekintettel nem meggyőző. Amennyiben az elállási nyilatkozat alakiságára vonatkozó előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések célja végső soron az, hogy tisztázzák az elállási jog gyakorlása módjának meghatározására vonatkozó tagállami szabályozási jogkört, az ügyre esetlegesen alkalmazandó nemzeti rendelkezés szövegének, valamint e rendelkezés nemzeti bíróságok általi értelmezésének ismertetése minden bizonnyal eleget tesz az eljárási szabályzat 94. cikkéből eredő követelményeknek.

31. Ezáltal a C-355/18., C-356/18. és C-357/18. sz. egyesített ügyekben előzetes döntéshozatalra előterjesztett valamennyi kérdés elfogadható.

VI. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

32. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések lényegében a bevezetésben[15] már említett három jogkérdést érintik:

33. Első lépésben azt a kérdést kell vizsgálni, hogy milyen esetekben veszti célját az elállásra vonatkozó tájékoztatás az elmulasztott tájékoztatáshoz hasonlóan (A). Amennyiben ugyanis az alapeljárásban a felperes biztosítottak ezt a szerződéskötést megelőző tájékoztatásban szereplő információk hibás voltából akarják levezetni, a kérdést előterjesztő bíróság a C-355/18., a C-356/18. és a C-357/18. sz. ügyekben előzetes döntéshozatalra előterjesztett első, illetve egyetlen kérdésével azt szeretné megtudni, hogy meghatározzák-e a biztosítási irányelvek tartalmilag az elállási jogra vonatkozó tájékoztatás keretében közlendő információkat, és ha igen, mennyiben.

34. Abban az esetben, ha az elállásra vonatkozó hibás tájékoztatás adott körülmények között az uniós jog által megkövetelt tájékoztatás hiányával egyenértékű, második lépésben – a C-355/18. és a C-356/18. sz. ügyekben előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés és a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett első három kérdés vizsgálata keretében – azt a kérdést kell vizsgálni, hogy mennyiben szabályozzák a biztosítási irányelvek az ilyen kötelezettségszegésnek az elállási határidő folyására gyakorolt hatását (B).

14 2013. december 19-i Endress ítélet (C-209/12, EU:C:2013:864, 23. pont).

15 Lásd a fenti 3. pontot.

35. Amennyiben az elállási jognak a biztosított általi gyakorlása jóval a szerződéskötést követően is tekintetbe jön, mivel nem tájékoztatták erről a biztosítottat az uniós jogi követelményeknek megfelelően, végül foglalkozni kell a biztosított ilyen késői felmondás esetén fennálló követelésének összegével kapcsolatos kérdésekkel (a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik és ötödik kérdés) (C).

A. Az elállásról való hibás tájékoztatás (a C-355/18., a C-356/18. és a C-357/18. sz. ügyekben előzetes döntéshozatalra előterjesztett első, illetve egyetlen kérdés)

1. A biztosítási irányelvek által az elállásra vonatkozó tájékoztatással szemben támasztott követelményekről (a C-355/18., a C-356/18. és a C-357/18. sz. ügyekben előzetes döntéshozatalra előterjesztett első, illetve egyetlen kérdés)

36. E tekintetben felmerül a kérdés, hogy tartalmaznak-e egyáltalán a biztosítási irányelvek előírásokat azon információk értékelésére vonatkozóan, amelyeket az adott biztosítónak az elállási jog gyakorlásának módjára vonatkozó tájékoztatás keretében közölnie kell, és ha igen, mennyiben. Főszabály szerint ugyanis a tagállamok jogosultak az elállási jog gyakorlása módjának meghatározására.[16]

37. Az egyedi életbiztosítási szerződés biztosítottját mindazonáltal a második életbiztosítási irányelv óta megilleti az a jog, hogy rövid határidőn belül[17] elálljon e szerződéstől. Lehetővé teszik tehát a biztosított számára, hogy még az életbiztosítási szerződés megkötését követően is feltétel nélkül szabaduljon a szerződésből. A határidő abban az időpontban kezdődik meg, amelyben a biztosítottat értesítik a szerződés megkötéséről.

38. Ahhoz, hogy a biztosított az uniós jog által számára biztosított e jogot hatékonyan gyakorolhassa, a biztosítónak a szerződéskötés előtt tájékoztatnia kell a biztosítottat az elállási jog gyakorlásának módjáról.

39. Az Endress ügyben[18] a Bíróság ezzel kapcsolatban leszögezte, hogy ellentétes a második és a harmadik életbiztosítási irányelv vonatkozó rendelkezéseivel az olyan nemzeti rendelkezés, amely szerint az elállási jog legkésőbb egy évvel az első biztosítási díj megfizetését követően megszűnik, ha a biztosítottat nem tájékoztatták az elállási jogról.

40. Az elállásra vonatkozó tájékoztatásnak a nemzeti bíróság általi konkrét értékelése során az bír döntő jelentőséggel, hogy a biztosított az érintett tájékoztatás alapján rendelkezik-e az elállási joga hatékony gyakorlásához szükséges valamennyi információval.

41. A szükséges információk az alkalmazandó nemzeti jogszabályokból állapíthatók meg.[19] Az elállásra vonatkozó tájékoztatás alakisága és tartalma tekintetében a biztosítási irányelvek vonatkozó rendelkezései[20] annak megkövetelésére szorítkoznak, hogy a megfelelő írásbeli tájékoztatást „világosan és pontosan” kell megadni.[21]

16 Lásd a 24. pontban már idézett rendelkezéseket.

17 Ez a határidő – a tagállami végrehajtástól függően – 14 naptól 30 napig terjedhet.

18 2013. december 19-i Endress ítélet (C-209/12, EU:C:2013:864, 25. és azt követő pont).

19 Lásd a fenti 24. pontot.

20 A harmadik életbiztosítási irányelvnek a II. melléklete A. pontjával összefüggésben értelmezett 31. cikke, a 2002/83 irányelvnek a III. melléklete A. pontjával összefüggésben értelmezett 36. cikke és a „Szolvencia II” irányelv 185. cikke (6) bekezdésének első albekezdése.

21 Lásd a 2013. december 19-i Endress ítéletet (C-209/12, EU:C:2013:864, 25. pont) is, amely szerint a biztosítottnak „pontos” tájékoztatást kell kapnia többek között az elállási jogáról.

42. Ebből az következik, hogy az elállásra vonatkozó tájékoztatásnak legalábbis akkor tartalmaznia kell az elállási nyilatkozat betartandó alakiságával kapcsolatos információt, ha az alkalmazandó nemzeti jogszabályok szerint e nyilatkozat érvényességéhez bizonyos alakiság betartása szükséges.

43. A kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy a VersVG 165a. §-ának – mint a nemzeti jog e bíróság véleménye szerint irányadó rendelkezésének – az alapeljárások szempontjából releváns egyik változata sem írja elő, hogy az elállási nyilatkozat érvényességéhez meghatározott alakiság betartása szükséges.[22] E körülmények alapján a kérdést előterjesztő bíróság először azt szeretné megtudni, hogy szükséges-e a biztosított pontos tájékoztatásához a szerződéskötést megelőző tájékoztatásban kifejezetten hivatkozni arra, hogy az elálláshoz nem szükséges meghatározott alakiság.

44. Ehhez kapcsolódik az a további kérdés, hogy e körülmények alapján a biztosítónak jogosultnak kell-e lennie arra, hogy a szerződéskötést megelőző tájékoztatásban az elállási nyilatkozat érvényes megtételéhez meghatározott alakiságot írjon elő.

2. Az alakiságot nélkülöző elállás lehetőségének uniós jogi értékeléséről

45. Az osztrák kormány jogosan hangsúlyozza, hogy a tagállamoknak a biztosítási irányelvek által kifejezetten elismert szabályozási jogköre az elállási jog gyakorlására vonatkozó feltételek tekintetében kiterjed arra a kérdésre is, hogy bejelenthető-e az elállás alakiság nélkül, vagy ahhoz valójában meghatározott alakiság betartása szükséges.

46. Ha a nemzeti jogalkotó nem ír elő az elállási nyilatkozat érvényes megtétele céljából betartandó alakiságot, akkor főszabály szerint szintén a nemzeti jog szerint kell meghatározni, hogy meg lehet-e állapodni szerződésben valamely alaki követelményről, és adott esetben milyen feltételek mellett. Az alapeljárásokban konkrétan a szerződéskötést megelőző tájékoztatásban szereplő olyan információkról van szó, amelyek szerint az elállás érvényességéhez írásbeli nyilatkozat, illetve írásbeli forma betartása szükséges. A kérdést előterjesztő bíróságnak a C-479/18. sz. ügyben adott tájékoztatása szerint az írásbeli forma[23] az Österreichisches Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (osztrák általános polgári törvénykönyv) 886. §-a szerint a nyilatkozattevő saját kezű aláírását, illetve minősített elektronikus aláírást követel meg.

47. A kérdést előterjesztő bíróságok mindazonáltal eltérő választ adnak a nemzeti jog értelmezésére vonatkozó e kérdésre: míg a C-479/18. sz. ügyben a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés szövegére tekintettel nyilvánvalóan abból indul ki, hogy az elállásra vonatkozó tájékoztatásban szereplő megfelelő hivatkozással kikötött alaki követelmény ellentétes az alakiságokra vonatkozóan a törvény által előírt szabadsággal, a C-355/18–C-357/18. sz. ügyekben a kérdést előterjesztő bíróság azt hangsúlyozza, hogy „az elállási nyilatkozatokra vonatkozó írásbeli forma kikötése […] a nemzeti jog szerint nem tiltott”.

22 Lásd: a VersVG 165a. §-ának a fenti 8. és 9. pontban idézett egymást követő változatai. A Gesetz zur Änderung des Versicherungsvertragsgesetzes, des Konsumentenschutzgesetzes und des Versicherungsaufsichtsgesetzes 2018 (a biztosítási szerződésekről szóló törvény, a fogyasztóvédelmi törvény és a biztosításfelügyeletről szóló törvény módosításáról szóló 2018. évi törvény, BGBl. I., 51/2018. sz.) 2018. december 31-ével hatályon kívül helyezte a VersVG 165a. §-át. 2019. január 1-je óta a VersVG 5c. §-ának (4) bekezdése már úgy rendelkezik, hogy az elállást „írott formában” kell bejelenteni.

23 Meg kell különböztetni ettől a VersVG 1d. §-a értelmében vett „írott formát”, amely csupán azt feltételezi, hogy a nyilatkozatból „megállapítható” a nyilatkozattevő személye.

48. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a nemzeti jog értelmezésére hivatott nemzeti bíróságok feladata, hogy a nemzeti jogot a lehető legnagyobb mértékben a szóban forgó irányelv szövege és célja alapján értelmezze.[24] Amennyiben a kikötött írásbeli forma ellentétes a nemzeti joggal (vagy nem kötnek ki írásbeli formát), az uniós jog által előírt tájékoztatási kötelezettség esetlegesen hatástalan. Az alaki követelmények hiányára való puszta hivatkozás ugyanis adott körülmények között nem teszi lehetővé a biztosított számára, hogy az elállási jogát hatékonyan gyakorolja.

49. Az elállás alakiságot nélkülöző bejelentésének lehetőségére való egyszerű hivatkozás ugyanis nem teszi lehetővé a biztosított számára az elállási jog jogilag biztonságos gyakorlását. Így különösen a szóban vagy telefonon tett elállási nyilatkozat pontos időpontja és tartalma rendszerint aligha bizonyítható. Az ebből eredő jogbizonytalanság különösen ellentétes a biztosítási irányelvek által követett azon céllal, hogy pontos tájékoztatással lehetővé tegyék a biztosított számára az elállási jog hatékony és jogilag biztonságos gyakorlását. Ennek megfelelően időközben – 2019. január 1-je óta – az osztrák jog is kifejezetten az írásbeli formát írja elő.[25] Ez megmagyarázhatja azt is, hogy miért irányadóak az elállásra vonatkozó tájékoztatásban, illetve a biztosítási kérelemben szereplő információk az elállási nyilatkozat alakiságával kapcsolatban további olyan tagállamokban, amelyekben az elállási nyilatkozat alakját nem szabályozza törvényi rendelkezés.[26]

50. Végül a pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásáról szóló 2002/65 irányelv[27] – amely főszabály szerint alkalmazandó életbiztosítási szerződésekre,[28] amennyiben ezeket fogyasztókkal kötik távértékesítés keretében – 6. cikke szerinti elállási jogra vonatkozó rendelkezésekkel való összehasonlítás is arra utal, hogy a kikötött alaki követelménynek megengedettnek kell lennie. Az elállási nyilatkozat alakja tekintetében ugyanis a 2002/65 irányelv 6. cikke (6) bekezdésének második mondata úgy rendelkezik, hogy a fogyasztónak az elállását „a vonatkozó határidő lejárta előtt […] [a szolgáltató által] részére adott rendelkezéseket követve, a nemzeti joggal összhangban, igazolható módon közölnie kell”. Ebből mindenesetre kitűnik, hogy az uniós jogalkotó az elállási nyilatkozat jogilag biztonságos bizonyításának – éppen az egyedi életbiztosítási szolgáltatásokat is magukba foglaló pénzügyi szolgáltatások forgalmazása esetében – különös jelentőséget tulajdonít.

51. A fenti megfontolásokból az következik, hogy az elállási jogra vonatkozó tájékoztatás nem biztosítja a biztosított elállási joga hatékony gyakorlásának lehetőségét, ha e tájékoztatás az elállás alakiságot nélkülöző bejelentésének lehetőségére való hivatkozásra szorítkozik. Ez a lehetőség valójában csak az elállási nyilatkozat megtétele során betartandó alakiság jogilag kötelező meghatározásával biztosítható. A kikötött írásbeli alak tehát az uniós jog alapján nem csak megengedett, hanem szükséges is. Amennyiben tehát a betartandó alakiságot törvény nem határozta meg, azt a szerződéskötést megelőző tájékoztatásban szereplő, az elállási jogra vonatkozó pontos információval kell meghatározni.

24 Lásd többek között: 2016. április 19-i DI ítélet (C-441/14, EU:C:2016:278, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

25 Lásd a fenti 22. lábjegyzetet.

26 Lásd például az olasz Codice delle Assicurazioni Private (magánbiztosítási törvénykönyv) 177. cikkének (2) bekezdéseóét, amely szerint „I termini e le modalità per l'esercizio dello stesso devono essere espressamente evidenziati nella proposta e nel contratto di assicurazione”. Hasonlóképpen az Egyesült Királyságban az ICOBS alatt (https://www.handbook.fca.org.uk/handbook/ICOBS/): lásd az ICOBS-nak a 7.1. pontjával összefüggésben értelmezett 6.3.1. pontjának (2) bekezdését.

27 A fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásáról, valamint a 90/619/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK irányelv és a 98/27/EK irányelv módosításáról szóló, 2002. szeptember 23-i 2002/65 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2002. L 271., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 4. kötet, 321. o.).

28 A 2002/65 irányelv 6. cikke (2) bekezdésének a) pontja szerinti kivételek fenntartásával, amelyek különösen a befektetési egységhez kötött életbiztosítási szerződéseket érintik.

52. Igaz ugyan, hogy a nemzeti jog értelmezésére hivatott nemzeti bíróságoknak kell eldönteniük, hogy lehetséges-e a nemzeti jognak az irányelvvel összhangban álló értelmezése. Ha ez a helyzet,[29] akkor a nemzeti jogot úgy kell az uniós joggal összhangban értelmezni, hogy ki lehet kötni érvényesen alaki követelményt. Ez kizárná azt is, hogy az elállásra vonatkozó tájékoztatás hibás jellegét közvetlenül egy ilyen megállapodásból vezessék le.

53. Ez nem érinti a kérdést előterjesztő bíróságok azon jogkörét, hogy az egyedi ügyben megvizsgálják, hogy az elállásra vonatkozó tájékoztatásban szereplő, a vita tárgyát képező információk kellően világosak és pontosak-e, és hogy a megállapodás szerinti alak nem nehezíti-e meg túlzottan az elállási jog biztosított általi gyakorlását.

54. Az alapeljárásokban vitatott tájékoztatások tekintetében a nemzeti bíróságnak például azt kellene vizsgálnia, hogy az egyes tájékoztatások elegendőek-e ahhoz, hogy a biztosított adott esetben érvényesen bejelenthesse elállását. Amennyiben e tájékoztatások szerint az elálláshoz olyan írásbeli nyilatkozat szükséges, amelyet a nemzeti jog szerint nyilvánvalóan alá kell írni,[30] e tekintetben különösen azt kellene tisztázni, hogy a biztosítottat erről megfelelően tájékoztatták-e.

55. Annak vizsgálata során, hogy a betartandó alakiságra vonatkozó tájékoztatások túlzottan megnehezítik-e az elállási jognak a biztosított általi gyakorlását, tanulságos lenne az alaki követelmény hatálya alá tartozó további jogügyleti nyilatkozatokkal való összehasonlítás. A kevésbé szigorú alak – mint például az osztrák jog szerinti írásbeli alakhoz[31] képest az írott alak – puszta fennállása bizonyára nem elegendő a túlzott megnehezítés megállapításához.

56. A fenti körülmények alapján a C-355/18., C-356/18. és C-357/18. sz. egyesített ügyekben előzetes döntéshozatalra előterjesztett első, illetve egyetlen kérdésre a következő választ kell adni: Úgy kell értelmezni a 90/619/EGK irányelvnek (második életbiztosítási irányelv) a 92/96/EGK irányelv 31. cikkével összefüggésben értelmezett, a 92/96/EGK irányelvvel (harmadik életbiztosítási irányelv) módosított 15. cikkének (1) bekezdését, hogy az elállás lehetőségéről szóló tájékoztatásnak nem kell arra való hivatkozást tartalmaznia, hogy az elállás nem igényel meghatározott alakiságot. Valójában az uniós jog szerint a meghatározott betartandó alakiságra való hivatkozás nem csak megengedett, hanem szükséges is.

B. Az elállásról való hibás tájékoztatás jogkövetkezményeiről (a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett első és második kérdés)

1. Azonosak-e a jogkövetkezmények az elállásról való hibás tájékoztatás és az elállásról való elmulasztott tájékoztatás esetén? (a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés)

57. A kérdést előterjesztő bíróság nyilvánvalóan úgy véli, hogy ha az írásbeli alakra hivatkoznak annak ellenére, hogy az elállás a nemzeti jog szerint alakiság nélkül lehetséges, ez a tájékoztatás hibás voltát eredményezi. Nem osztom ezt a nézetet.[32] Ennélfogva csak másodlagosan foglalkozom az elállásról való hibás tájékoztatás jogkövetkezményeivel. E tekintetben az Endress ítéletben tett azon megállapítás alkalmazásáról van szó, amely szerint elmulasztott tájékoztatás esetén nem kezdődik meg az elállási határidő.

29 Lásd ebben az értelemben a C-355/18–C-357/18. sz. egyesített ügyekben a kérdést előterjesztő bíróságnak a fenti 47. pontban idézett megállapítását.

30 Lásd a fenti 46. pontot.

31 Lásd a fenti 23. lábjegyzetet.

32 Lásd: a fenti A. pontban szereplő fejtegetéseim.

58. Az uniós jog nem szabályozza sem az elállásról való elmulasztott tájékoztatás, sem pedig az elállásról való hibás tájékoztatás jogkövetkezményeit. [33]

59. A kérdést előterjesztő Bezirksgericht für Handelssachen Wien (bécsi központi kerületi kereskedelmi bíróság) és az osztrák kormány egyező tájékoztatása szerint az osztrák jog először [34] nem szabályozta kifejezetten az elállásról való elmulasztott tájékoztatásnak az elállási határidő folyására gyakorolt hatását. Az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság, Ausztria) a 2015. szeptember 2-i ítéletében [35] mindazonáltal analóg módon figyelembe vette a VersVG 165a. §-ának (2) bekezdését, amely a szövege szerint csak a biztosító címe elmulasztott közlésének esetére vonatkozik, és a Bíróság ítélkezési gyakorlatára [36] való hivatkozással megállapította, hogy az elállási jogról való hibás tájékoztatás – amely abban az esetben az elállási határidő tartamára vonatkozó téves tájékoztatásban nyilvánult meg – az elmulasztott tájékoztatással egyenértékű. Az elállási határidő ennélfogva nem kezdődhetett meg.

60. A nemzeti jogszabályok ilyen értelmezése mindenképpen összhangban áll a biztosítási irányelvek szerinti, az elállásra vonatkozó uniós jogi szabályozás értelmével és céljával. Amennyiben ugyanis a szerződéskötést megelőző tájékoztatásban szereplő információk nem elegendőek annak biztosításához, hogy a biztosított hatékonyan gyakorolhassa az őt megillető elállási jogot, az ilyen hibás tájékoztatás ugyanúgy célját veszti, mint az elmulasztott tájékoztatás. Erre az információk pontatlansága vagy az alakiságnak az elállási jog gyakorlását túlzottan megnehezítő megválasztása alapján kerülhet sor. Az ilyen hibás elállási nyilatkozat nem eredményezheti a határidő megkezdődését.

61. A határidő mindazonáltal megkezdődik, ha a biztosítóintézet a tájékoztatásban pontosan közli, hogy az elállási jogot írásbeli formában kell gyakorolni annak ellenére, hogy az elállás a nemzeti jog szerint alakiság nélkül lehetséges. [37]

62. Azt javasolom tehát a Bíróságnak, hogy a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre a következő választ adja:

Úgy kell értelmezni a 90/619/EGK irányelvnek (második életbiztosítási irányelv) a 92/96/EGK irányelvvel (harmadik életbiztosítási irányelv) módosított 15. cikkének (1) bekezdését és a 92/96/EGK irányelv 31. cikkét, illetve a 2002/83/EK irányelv 35. cikkének (1) bekezdését és 36. cikkének (1) bekezdését, illetve a 2009/138/EK irányelv 185. cikkének (1) bekezdését és 186. cikkének (1) bekezdését, hogy – a szerződéskötés előtt az elállási jogról való hibás tájékoztatás jogkövetkezményeit szabályozó nemzeti rendelkezések hiányában – megkezdődik az elállási jog gyakorlásának határideje, ha a biztosítóintézet közli a tájékoztatásban, hogy az elállást írásbeli formában kell gyakorolni annak ellenére, hogy az elállás a nemzeti jog szerint alakiságok nélkül lehetséges.

2. Megkezdődik-e a határidő az elállási jogról más módon történő tudomásszerzés esetén? (a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés)

63. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésével – amely e bíróság tájékoztatása szerint csak az A eljárás szempontjából releváns – azt szeretné megtudni, hogy az elállási határidő már akkor megkezdődik-e, amikor a biztosított az elmulasztott vagy hibás tájékoztatás ellenére tudomást szerzett az elállási jogáról. Ezt a kérdést csak arra az esetre teszik fel, ha

33 Az elmulasztott tájékoztatás esetéről lásd e tekintetben: 2013. december 19-i Endress ítélet (C-209/12, EU:C:2013:864, 22. pont).

34 A megfelelő rendelkezést csak 2012. július 1-jével illesztették be a VersVG 165a. §-ába (annak új (2a) bekezdésével). Lásd a fenti 9. pontot.

35 7 Ob 107/15h. sz.

36 Az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság) ebben az összefüggésben a Bíróság 2013. december 19-i Endress ítéletére (C-209/12, EU:C:2013:864) és a 2008. április 10-i Hamilton ítéletére (C-412/06, EU:C:2008:215) hivatkozik.

37 Lásd a C-355/18., C-356/18. és C-357/18. sz. egyesített ügyekben előzetes döntéshozatalra előterjesztett első, illetve egyetlen kérdésre adandó válaszra vonatkozó javaslatom.

a szóban forgó helyzetben a határidő egyébként sem kezdődik meg („az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre adandó igenlő válasz esetén"). Mivel a jelen ügyben a határidő megkezdődéséből indulok ki,[38] az egyéb módon történő tudomásszerzés esetében a határidő megkezdődésére vonatkozó kérdéssel csak másodlagosan kell foglalkozni.

64. A biztosítási irányelvek szövege szerint az elállási jogról való tájékoztatásra vonatkozó kötelezettség kizárólag a biztosítót terheli, és ennek keretében a tájékoztatás tárgyát nem csak az elállási jog, hanem annak gyakorlásának módja is képezi.[39] Éppen azért, mivel a tájékoztatás célja az elállási jog hatékony gyakorlásának lehetővé tétele, az elállási jogról való, a biztosított általi puszta tudomásszerzés semmiképpen nem elegendő az elállási határidő megkezdődéséhez.[40]

65. Az olyan esetekben, amelyekben nem került sor a biztosító általi szabályszerű tájékoztatásra, a biztosított elállási jogáról való tudomásának figyelembevétele ellen szól ezenfelül az ezzel járó bizonytalanság a tudomásszerzés időpontja és annak bizonyíthatósága tekintetében. A határidő megkezdődéséhez tehát nem elegendő az, hogy a biztosított más módon tudomást szerzett az elállási jogáról.

66. Ráadásul a kérdést előterjesztő bíróság és a Bizottság jogosan hivatkozik arra, hogy a biztosítókat nem ösztönöznék az uniós jogi tájékoztatási kötelezettségük betartására, ha az elállási jogról való, a biztosított általi tudomásszerzés – éppen az elállási jog gyakorlásának módjára is vonatkozó – szabályszerű tájékoztatás elmulasztása ellenére elegendő lenne az elállási határidő megkezdődéséhez.[41]

67. Azt javasolom tehát másodlagosan a Bíróságnak, hogy a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre a következő választ adja: Úgy kell értelmezni a 90/619/EGK irányelvnek (második életbiztosítási irányelv) a 92/96/EGK irányelvvel (harmadik életbiztosítási irányelv) módosított 15. cikkének (1) bekezdését és a 92/96/EGK irányelv 31. cikkét, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint a szerződéskötés előtt az elállási jogról való elmulasztott vagy hibás tájékoztatás esetén az elállási jog gyakorlásának határideje akkor kezdődik meg, amikor a biztosított – bármilyen módon – tudomást szerzett elállási jogáról.

3. Van-e elállási lehetőség az életbiztosítási szerződés felmondását és a visszavásárlási érték megfizetését követően? (a C-355/18. és a C-356/18. sz. ügyekben előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés, a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés)

68. A kérdést előterjesztő bíróságok az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseikkel lényegében azt szeretnék megtudni, hogy megkövetelik-e a biztosítási irányelvek, hogy az elállási jognak a biztosított általi gyakorlását a szerződés felmondása és a szerződés visszavásárlási értékének ezt követő megfizetése után is megengedjék.

69. A biztosítók az összes olyan alapeljárásban, amelynek alapjául valamely, már felmondott szerződés szolgál, azzal az indokolással is vitatják az elállás lehetőségét, hogy a korábban már felmondott szerződéstől való elállás már csak azért sem járhat sikerrel, mert a felmondott szerződésből nem keletkezhetnek jövőbeni kötelezettségek. Véleményük szerint egyébként értelmét vesztené a biztosítottnak a második életbiztosítási irányelv 15. cikke (1) bekezdésének második albekezdésével elrendelt, a szerződésből eredő minden jövőbeni kötelezettség alóli mentesítése.

38 Lásd a fenti 61. pontot.

39 A harmadik életbiztosítási irányelvnek a II. melléklete A. pontjának a.13. alpontjával összefüggésben értelmezett 31. cikkének (1) bekezdése; a 2002/83 irányelvnek a III. melléklete A. pontjának a.13. alpontjával összefüggésben értelmezett 36. cikkének (1) bekezdése; a „Szolvencia II" irányelv 185. cikke (3) bekezdésének j) pontja.

40 Lásd ebben az értelemben: Sharpston főtanácsnok Endress ügyre vonatkozó indítványa is (C-209/12, EU:C:2013:472, 47. pont).

41 Ez arra az esetre is vonatkozik, ha a tájékoztatási kötelezettségnek a biztosító általi megsértése a nemzeti jog szerint felügyeleti jogi intézkedésekkel (mint például közigazgatási bírság kiszabásával) sújtható.

70. Az osztrák kormány csatlakozik ehhez az érveléshez, és egyebekben a Bíróságnak a Hamilton ügyben hozott ítéletére hivatkozik, amely szerint a 85/577 irányelv[42] 5. cikkében szereplő, „[a] fogyasztó számára biztosítani kell a jogot, hogy […] visszavonja kötelezettségvállalásának következményeit” fordulat észszerűen azt feltételezi, hogy az érintett kötelezettség az elállási jog gyakorlásának időpontjában még fennáll.[43]

71. Ez az érvelés *prima facie* meggyőző lehet. Valamely, már megszüntetett szerződés esetében általában már nincs lehetőség az elálláshoz hasonló alakító jogok gyakorlására. A nemzeti jog által a felmondáshoz és az elálláshoz fűzött különböző jogkövetkezmények[44] azonban tiltják az ilyen formális, felületes vizsgálatra való szorítkozást. Valójában számos ok amellett szól, hogy elmulasztott vagy hibás tájékoztatás esetén az elállási jog felmondás esetén is fennmarad. A biztosított ekkor adott esetben arra az összegre jogosult, amely a jogkövetkezményekre vonatkozó nemzeti rendelkezés szerint az eredeti állapotnak az elállást követő helyreállítása alapján fizetendő összegnek és a biztosított szerződése már megfizetett visszavásárlási értékének a különbözete.

72. Egyfelől ugyanis az Endress ítélet úgy értelmezhető, hogy elmulasztott tájékoztatás esetén az elállásnak felmondást követően is megengedettnek kell lennie. Igaz ugyan, hogy a rendelkező rész csak arra vonatkozik, hogy elmulasztott tájékoztatás esetén a határidő nem kezdődik meg. W. Endress azonban felmondta a szerződést, és a szerződés visszavásárlási értékét megfizették részére.[45] Ha emiatt eleve nem jött volna tekintetbe elállás, akkor a Bíróságnak az előzetes döntéshozatal iránt kérelmet – szigorúan véve – mint hipotetikust el kellett volna utasítania.

73. A jelen ügyben azt nem kell vizsgálni, hogy milyen következtetéseket kell levonni az Hamilton ítéletből[46] a 85/577 irányelvvel kapcsolatban. Ez az ítélet ugyanis egy olyan nemzeti rendelkezésnek az említett irányelvvel való összeegyeztethetőségére vonatkozik, amely ezt a megszűnést egy hónappal a szerződésből eredő kötelezettségek felek általi teljes körű teljesítése utáni időpontra írja elő. A jelen ügyben és az Endress ítélet esetében azonban nem ilyen rendelkezésről van szó, mivel a nemzeti jogalkotó az életbiztosítási szerződések tekintetében nem fogadott el ilyet. Valójában – ahogy már a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés szövegéből megállapítható –[47] az osztrák jogban nyilvánvalóan nem létezik az elállási jog időbeli fennállására vonatkozó rendelkezés.

74. A biztosítási irányelvek garantálják továbbá a biztosított számára, hogy elállási jogát – a nemzeti jogrendben előírt szabályozás szerint – hatékonyan gyakorolhassa. Ez tartalmazza az elállás és a felmondás közötti választás lehetőségét is. Nem élhet azonban ezzel a választási lehetőséggel az a biztosított, akinek nincs tudomása elállási jogáról és annak gyakorlásának pontos módjáról.

42 Az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló, 1985. december 20-i 85/577/EGK tanácsi irányelv (HL 1985. L 372., 31. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 262. o.). Ezt az irányelvet a fogyasztók jogairól szóló, 2011. október 25-i 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2011. L 304., 64. o.) helyezte hatályon kívül és váltotta fel.

43 2008. április 10-i Hamilton ítélet (C-412/06, EU:C:2008:215, 42. o.).

44 A C-479/18. sz. ügyben tett írásbeli észrevételeiben az osztrák kormány – e tekintetben a kérdést előterjesztő bírósággal egyezően – leszögezi, hogy szabályszerű tájékoztatást követő elállás esetén – a biztosítási díjnak az esetlegesen már nyújtott fedezetre eső hányadának levonásával – a biztosított által teljesített valamennyi kifizetést visszatérítik a biztosított részére.

45 2013. december 19-i ítélet (C-209/12, EU:C:2013:864, 14. pont).

46 2013. december 19-i ítélet (C-209/12, EU:C:2013:864).

47 A kérdést ugyanis „a szerződéskötés előtt az elállási jogról való elmulasztott vagy hibás tájékoztatás következményeit szabályozó nemzeti rendelkezések hiányában” terjesztik elő.

75. A biztosított ekkor sem veszítheti el az elállási jogát – mintegy véletlenszerűen – felmondással. Ebben az esetben az a biztosított, aki a rendelkezésére álló vélhetően egyetlen lehetőséggel élt a számára nem kívánatos szerződés megszüntetése céljából, rosszabb helyzetbe kerülne, mint a tétlen biztosított. Ez ugyanis különösen ellentétes lenne az uniós jogi elállási jog által követett azon céllal, hogy a biztosítottnak egyszerű lehetősége legyen az olyan szerződésből való szabadulásra, amely nem felel meg elvárásainak, igényeinek vagy pénzügyi eszközeinek. [48]

76. A biztosított ilyen esetben sem veszíti el elállási jogát. Valamely jog akkor enyészik el, ha az érvényesítésének lehetősége óta hosszabb idő telt el, és ehhez olyan különös körülmények adódnak, amelyek alapján a késedelmes érvényesítés a jóhiszeműség elve megsértésének tűnik, mivel a jog érvényesítésével már nem kellett számolni. A jelen ügyben azonban mindenképpen hiányzik a biztosító jogos bizalma. A biztosító ugyanis maga idézte elő a helyzetet azáltal, hogy nem adott szabályszerű tájékoztatást a biztosított részére az elállással kapcsolatban. [49]

77. Ráadásul a biztosítási szerződés felmondás esetén megtérítendő visszavásárlási értéke [50] régi szerződések esetében is jelentősen az összesített befizetett díjak értéke alatt van. Az elállási jognak a szerződés felmondását követő megszűnése és a szerződés visszavásárlási értékének ezt követő kifizetése azonban éppen megakadályozná a jogkövetkezményekre vonatkozó, a már teljesített szolgáltatások visszaszolgáltatásáról szóló nemzeti rendelkezés alkalmazását, és ezzel az elállás jogkövetkezményeinek a felmondás jogkövetkezményeihez való hozzáigazítását eredményezné. [51] Ezáltal értelmét vesztené az uniós jog által biztosított elállási jog.

78. A fenti indokok alapján azt javasolom a Bíróságnak, hogy a C-355/18. és a C-356/18. sz. ügyekben előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre és a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésre a következő választ adja: Úgy kell értelmezni a 90/619/EGK irányelvnek (második életbiztosítási irányelv) a 92/96/EGK irányelvvel (harmadik életbiztosítási irányelv) módosított 15. cikkének (1) bekezdését és a 92/96/EGK irányelv 31. cikkét, valamint a 2002/83/EK irányelv 35. cikkének (1) bekezdését és 36. cikkének (1) bekezdését, hogy – amennyiben a nemzeti jog nem szabályozza az elállási jogról való elmulasztott vagy hibás tájékoztatás jogkövetkezményeit – a biztosított az elmulasztott vagy hibás tájékoztatás miatt még azután is bejelentheti az elállását, hogy a szerződés általa történő felmondása alapján a visszavásárlási értéket már megfizették részére.

C. Az eredeti állapotnak a késői elállás gyakorlását követő helyreállítására vonatkozó uniós jogi előírásokról (a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik és ötödik kérdés)

79. A C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik és ötödik kérdés arra irányul, hogy mennyiben korlátozható a biztosított követelése az elállási jognak az elmulasztott vagy hibás tájékoztatás alapján történő gyakorlása során.

48 Lásd többek között: Binon, J.-M., Droit des assurances de personnes – Aspects civils, techniques et sociaux, 2. kiadás, 2016., Larcier, Brüsszel, 379. pont. Az elállás ezáltal hozzájárul ahhoz, hogy lehetővé tegyék a termékek sokféleségének hatékony igénybevételét a belső biztosítási piacon. Lásd e tekintetben a harmadik életbiztosítási irányelv (23) preambulumbekezdését és a 2002/83 irányelv csaknem azonos (52) preambulumbekezdését, valamint ezen irányelv (46) preambulumbekezdését.

49 Lásd többek között: 2013. december 19-i Endress ítélet (C-209/12, EU:C:2013:864, 30. pont), amely szerint a biztosító „nem hivatkozhat érvényesen a jogbiztonsággal kapcsolatos indokokra azon helyzet orvoslása érdekében, amelyet […] a biztosítottnak a szerződéstől való elállásra vonatkozó jog[ával kapcsolatos] információk […] közlésére vonatkozó […] követelmény teljesítésének elmulasztásával idézett elő […]”.

50 A visszavásárlási értéket az osztrák jogban a VersVG 176. §-ának (3) bekezdésében a biztosítás jelenértékeként határozzák meg, amelyet „a biztosítási matematika elismert szabályai szerint, a folyó biztosítási időszak végére történő biztosításidíj-számítás számítási elvei alapján” kell számítani.

51 Az elállás jogkövetkezményeire vonatkozó nemzeti szabályozási jogkör korlátairól lásd az alábbi C. pontot is.

80. A biztosítási irányelvek az elállás következményeit csak a szabályszerű tájékoztatás esetére határozzák meg. A második életbiztosítási irányelv 15. cikke (1) bekezdésének második albekezdése – és az e tekintetben azonos, ezt felváltó rendelkezések [52] – annak rögzítésére szorítkoznak, hogy a biztosított az elállási nyilatkozatával mentesül „a szerződésből származó minden jövőbeni kötelezettség alól", míg a harmadik albekezdés „az elállás egyéb jogkövetkezményei[…] és feltételei[…]" tekintetében a szerződési pozícióra utal.

81. A biztosítási irányelvek szövegéből és keletkezéstörténetéből nem állapíthatók meg arra vonatkozó támpontok, hogy a szerződési pozícióra a szerződéskötést közvetlenül követő elállás polgári jogi következményeinek szabályozása céljából történő utalás alkalmazandó-e az elmulasztott vagy hibás tájékoztatás miatti késői elállás esetére is. [53]

82. Ebből az következik, hogy a szóban forgó, az elállás polgári jogi következményeit szabályozó nemzeti rendelkezéseket kizárólag annak alapján kell megítélni, hogy az általuk követett cél figyelembevételével megfelelően biztosítják-e a biztosítási irányelvek hatékony érvényesülését.

1. A biztosított követelésének a visszavásárlási érték megfizetésére való korlátozása (a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdés)

83. A kérdést előterjesztő bíróság a negyedik kérdésével azt szeretné megtudni, hogy ellentétes-e az uniós joggal az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint elállási jogának gyakorlása esetén a biztosított számára a visszavásárlási értéket kell megtéríteni.

84. A fentiekben kifejtettem, hogy elmulasztott vagy hibás tájékoztatás esetén a biztosított elállási jogának a szerződés felmondását és a visszavásárlási érték megfizetését követően is fenn kell maradnia. [54] Ennek oka végső soron – a nemzeti jogrendek szerinti szabályozásuk sérelme nélkül – a felmondás és az elállás eltérő jogkövetkezményeiben keresendő. Nem szokatlan, hogy a felmondások főszabály szerint *ex nunc* vagy *pro futuro* hatályosulnak, miközben az elállások *ex tunc* visszaszolgáltatási kötelezettséget eredményeznek. Igaz ugyan, hogy a biztosítási irányelvek úgy rendelkeznek, hogy szabályszerű tájékoztatást követő elállás esetén a biztosítottat mentesíteni kell „a szerződésből származó minden jövőbeni kötelezettség alól" [55]. Az elállás egyéb jogkövetkezményeit – és ezzel annak a már teljesített szolgáltatásokra gyakorolt következményeit – a biztosítási irányelvek a tényleges érvényesülés elvének figyelembevételével a nemzeti jogalkotó általi szabályozásra bízzák.

85. Az uniós jog által biztosított elállási jog tehát nem semlegesíthető azáltal, hogy a nemzeti jogalkotó a jogkövetkezményekre vonatkozó olyan különleges szabályozást hoz létre az elmulasztott vagy hibás tájékoztatáson alapuló késői elállás tekintetében, amely megfelel a felmondás nemzeti jog szerinti jogkövetkezményeinek. [56] Ekkor végső soron már nem hatékony elállási jogról, hanem rendkívüli felmondási jogról van szó.

52 A 2002/83 irányelv 35. cikkének (1) bekezdése és a „Szolvencia II" irányelv 186. cikke.

53 Lásd ebben az értelemben a német Bundesgerichtshofnak (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország) az Endress ügyben hozott ítéletét (BGH IV. ZR 76/11., 42. pont) is, a Bíróság ezen ügyben hozott ítéletére való hivatkozással (2013. december 19-i ítélet, C-209/12, EU:C:2013:864, 22. pont).

54 Lásd a fenti 78. pontot.

55 A második életbiztosítási irányelv 15. cikke (1) bekezdésének második albekezdése, a 2002/83 irányelv 35. cikke (1) bekezdésének második albekezdése és a „Szolvencia II" irányelv 186. cikke (1) bekezdésének második albekezdése.

56 A VersVG 176. §-a (1) bekezdésének 2018. december 31-ig hatályos változata úgy rendelkezett, hogy „halál esetére szóló olyan tőkefedezeti biztosítás elállás, felmondás vagy megtámadás útján történő megszűnése esetén, amelynek megkötésére olyan módon került sor, hogy a biztosítónak bizonyosan kötelezettsége keletkezik a megállapodás szerinti tőke megfizetésére", a biztosító köteles megtéríteni a biztosításra eső visszavásárlási értéket.

86. Amennyiben a jogkövetkezményekre vonatkozó ilyen szabályozás a szerződésnek a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló megszüntetéséhez képest korlátozza a biztosított követelését, e szabályozás egyébként nem eredményezheti azt, hogy a várható pénzügyi következmények alapján gyakorlatilag már nem éri meg az elállási jog gyakorlása.

87. Erre késői elállások esetében kerülhetne sor, ha az elállás jogkövetkezményeit hozzáigazítják a felmondás jogkövetkezményeihez. Minél több idő telik el ugyanis a szerződés megkötésétől számítva, annál magasabb lesz a már teljesített díjak azon összege, amely e hozzáigazítás alapján jelentős részben [57] végleg elveszik a biztosított számára. Ez ellentétes a biztosítási irányelvek azon céljával, hogy lehetővé tegyék a biztosított számára elállási jogának hatékony gyakorlását.

88. A biztosított követelésének ilyen általános korlátozása nem igazolható azzal sem, hogy az biztosítja a valamennyi biztosított közötti egyenlőséget. Azok a biztosítottak ugyanis, akik elmulasztott vagy hibás tájékoztatás miatt késői elállást jelentenek be, nincsenek azonos helyzetben azon biztosítottakkal, akik szabályszerű tájékoztatást követően nem gyakorolták az elállási jogukat, és valamely későbbi időpontban a szerződés idő előtti megszüntetésére törekednek. [58]

89. Végül a nemzeti bíróságnak lehetősége van arra, hogy az egyedi ügyben figyelembe vegye a visszaélés tagadhatatlan kockázatát (különösen befektetési egységhez kötött életbiztosítási szerződések esetében). [59]

90. A francia semmítőszék például már figyelembe vette ezt az elállásról való állítólagos hibás tájékoztatáson alapuló késői elállás gyakorlásával kapcsolatos, 2019. február 7-i ítéletében. [60] A semmitőszék megállapította, hogy az alsóbb szintű bíróság nem zárhatta ki az elállási jog rosszhiszemű gyakorlását anélkül, hogy – a biztosított konkrét helyzetére, képzettségi szintjére és az elállással konkrétan elérni kívánt célra tekintettel – kellően értékelte volna az elállás időpontját.

91. A C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésre tehát a következő választ kell adni: úgy kell értelmezni a 90/619/EGK irányelvnek a 92/96/EGK irányelvvel módosított 15. cikkének (1) bekezdését, a 2002/83/EK irányelv 35. cikkének (1) bekezdését, illetve a 2009/138/EK irányelv 186. cikkének (1) bekezdését, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint elállási jogának gyakorlása esetén a biztosított számára mindig csak a visszavásárlási értéket (a biztosításnak a biztosítási matematika elismert szabályai szerint kiszámított jelenértékét) kell megfizetni.

2. A kamatkövetelések elévüléséről (a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett ötödik kérdés)

92. Arra az esetre, ha késői elállás gyakorlását követően az életbiztosítási szerződés tekintetében helyre kell állítani az eredeti állapotot, a kérdést előterjesztő bíróság azt szeretné megtudni ezzel a kérdéssel, hogy ellentétes-e az uniós joggal a kamatköveteléseknek – általános elévülési határidő alapján – a keresetindítást megelőző három évre történő csökkentése.

57 Igaz ugyan, hogy ez a veszteség az elállás időpontjának függvényében különböző. A jogkövetkezményekre vonatkozó szóban forgó szabályozás azonban lemond minden különbségtételről. A VersVG 176. §-ának 2019. január 1-jétől hatályos átdolgozott változatával, amely az elállás időpontjának függvényében differenciált szabályozást vezet be a jogkövetkezmények tekintetében, a jelen ügyben nem kell foglalkozni, mivel az időbeli hatálya alapján nem volt alkalmazandó az alapeljárások tényállására.

58 Lásd a fenti 76. pontot is.

59 A joggal való visszaélés tilalma az uniós jog általános elvei közé tartozik. Lásd legutóbb: 2018. február 6-i Altun és társai ítélet (C-359/16, EU:C:2018:63, 49. pont).

60 A francia semmítőszék második polgári tanácsának 2019. február 7-i ítélete, F-P+B+I, 17-27.223. sz.

93. E kérdés háttere az Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (általános polgári törvénykönyv, a továbbiakban: ABGB) azon rendelkezése (ABGB, 1480. §), amely szerint „[a]z évente teljesítendő szolgáltatások hátralékaira vonatkozó követelések, különösen a kamatok, nyugellátások, étkezési hozzájárulások, felmenő hozzátartozóknak nyújtott szolgáltatások, az éves járadékok tőkeérték-csökkenése […], három év elteltével elévülnek; a jogosultság maga az érvényesítés elmaradása miatt harminc év elteltével évül el”.

94. A követelések azonban nem évülhetnek el a keletkezésük előtt, és azelőtt sem, hogy a jogosult azokról tudomást szerzett volna. Az elévülés tehát csak az elállási jog gyakorlásától kezdődhet meg.

95. Különösen akkor nem gyakorolható hatékonyan az uniós jog által biztosított elállási jog, ha az ebből eredő követelések már azelőtt megszűnnek, hogy a biztosítottat a jogáról egyáltalán tájékoztatták volna.

96. A C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett ötödik kérdésre tehát a következő választ kell adni: úgy kell értelmezni a 90/619/EGK irányelvnek a 92/96/EGK irányelvvel módosított 15. cikkének (1) bekezdését, a 2002/83/EK irányelv 35. cikkének (1) bekezdését, illetve a 2009/138/EK irányelv 186. cikkének (1) bekezdését, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint az elállási jog elmulasztott vagy hibás tájékoztatás alapján történő gyakorlása esetén a visszatérített biztosítási díjak utáni átalánykamat megfizetésére való jogosultság elévülés miatt a keresetindítást megelőző utolsó hároméves időszakra eső kamathányadra korlátozható.

VII. Végkövetkeztetések

97. A fenti megfontolások alapján azt javasolom a Bíróságnak, hogy a Landesgericht Salzburg (salzburgi regionális bíróság, Ausztria) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre (a C-355/18., a C-356/18. és a C-357/18. sz. ügyek), valamint a Bezirksgericht für Handelssachen Wien (bécsi központi kerületi kereskedelmi bíróság, Ausztria) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre (a C-479/18. sz. ügy) a következő választ adja:

1) Úgy kell értelmezni a 90/619/EGK irányelvnek (második életbiztosítási irányelv) a 92/96/EGK irányelv 31. cikkével összefüggésben értelmezett, a 92/96/EGK irányelvvel (harmadik életbiztosítási irányelv) módosított 15. cikkének (1) bekezdését, hogy az elállás lehetőségéről szóló tájékoztatásnak nem kell arra való hivatkozást tartalmaznia, hogy az elállás nem igényel meghatározott alakiságot. Valójában az uniós jog szerint a meghatározott betartandó alakiságra való hivatkozás nem csak megengedett, hanem szükséges is. (a C-355/18. és a C-356/18. sz. ügyekben előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés, a C-357/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés).

2) Úgy kell értelmezni a 90/619/EGK irányelvnek (második életbiztosítási irányelv) a 92/96/EGK irányelv 31. cikkével összefüggésben értelmezett, és a 92/96/EGK irányelvvel (harmadik életbiztosítási irányelv) módosított 15. cikkének (1) bekezdését és a 92/96/EGK irányelv 31. cikkét, illetve a 2002/83/EK irányelv 35. cikkének (1) bekezdését és 36. cikkének (1) bekezdését, illetve a 2009/138/EK irányelv 185. cikkének (1) bekezdését és 186. cikkének (1) bekezdését, hogy – a szerződéskötés előtt az elállási jogról való hibás tájékoztatás jogkövetkezményeit szabályozó nemzeti rendelkezések hiányában – megkezdődik az elállási jog gyakorlásának határideje, ha a biztosítóintézet közli a tájékoztatásban, hogy az elállást írásbeli formában kell gyakorolni annak ellenére, hogy az elállás a nemzeti jog szerint alakiságok nélkül lehetséges. (a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés);

és, amennyiben releváns,

3) Úgy kell értelmezni a 90/619/EGK irányelvnek (második életbiztosítási irányelv) a 92/96/EGK irányelvvel (harmadik életbiztosítási irányelv) módosított 15. cikkének (1) bekezdését és a 92/96/EGK irányelv 31. cikkét, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint a szerződéskötés előtt az elállási jogról való elmulasztott vagy hibás tájékoztatás esetén az elállási jog gyakorlásának határideje akkor kezdődik meg, amikor a biztosított – bármilyen módon – tudomást szerzett elállási jogáról. (a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés);

4) Úgy kell értelmezni a 90/619/EGK irányelvnek (második életbiztosítási irányelv) a 92/96/EGK irányelvvel (harmadik életbiztosítási irányelv) módosított 15. cikkének (1) bekezdését és a 92/96/EGK irányelv 31. cikkét, valamint a 2002/83/EK irányelv 35. cikkének (1) bekezdését és 36. cikkének (1) bekezdését, hogy – amennyiben a nemzeti jog nem szabályozza az elállási jogról való elmulasztott vagy hibás tájékoztatás következményeit – a biztosított az elmulasztott vagy hibás tájékoztatás miatt még azután is bejelentheti az elállását, hogy a szerződés általa történő felmondása alapján a visszavásárlási értéket már megfizették részére. (a C-355/18. és a C-356/18. sz. ügyekben előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés, a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés);

5) Úgy kell értelmezni a 90/619/EGK irányelvnek a 92/96/EGK irányelvvel módosított 15. cikkének (1) bekezdését, a 2002/83/EK irányelv 35. cikkének (1) bekezdését, illetve a 2009/138/EK irányelv 186. cikkének (1) bekezdését, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint elállási jogának gyakorlása esetén a biztosított számára mindig csak a visszavásárlási értéket (a biztosításnak a biztosítási matematika elismert szabályai szerint kiszámított jelenértékét) kell megfizetni. (a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdés);

6) Úgy kell értelmezni a 90/619/EGK irányelvnek a 92/96/EGK irányelvvel módosított 15. cikkének (1) bekezdését, a 2002/83/EK irányelv 35. cikkének (1) bekezdését, illetve a 2009/138/EK irányelv 186. cikkének (1) bekezdését, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint az elállási jog elmulasztott vagy hibás tájékoztatás alapján történő gyakorlása esetén a visszatérített biztosítási díjak utáni átalánykamat megfizetésére való jogosultság elévülés miatt a keresetindítást megelőző utolsó hároméves időszakra eső kamathányadra korlátozható. (a C-479/18. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett ötödik kérdés).